

Bir Sorunun Cevabı

Soru: *Sudan'daki Dârfur Krizi dikkatleri çekecek bir boyuta ulaştı. Öyleyse bu krizin hakikati nedir ve bunun arkasında kim vardır? Ve Sudan Hükümeti neden bunun fenalaşmasına göz yummaktadır?*

Cevap: Dârfur meselesi, isyancı John Garang Hareketi ile Sudan Hükümeti arasındaki mevcut müzakereler sırasında şiddetli bir şekilde hararetlendirilmiştir. Bunun kaynağında ve kötüleşmesinde üç faktör bulunmaktadır.

[1] Araziler ve mer'alar konusundaki yerel çekişme, [2] soruna yapılan dış müdahale ve tahrik ile [3] bunun öncesinde ve sonrasında Sudan Hükümeti'nin İslam'ın emrettiği adâlet ve ihsan anlamında vatandaşlarının işlerini gözetmedeki ihmâlkarlığıdır.

Yerel çekişmeye gelince, Dârfur'da Afrikalı el-Fur kabileleri ve diğer Arap asıllı kabileler ikâmet etmektedir. Dârfur'daki anlaşmazlık, hayvanların ve işlenmiş arazilerin bolluğuna rağmen doğal kaynakların azalmasıyla birlikte baş gösterdi. Develerini otlatmak isteyen bazı Arap kabilelerinin arzusu kendi otlak arazilerine sahip olmak iken, dedelerinden kalan bir mîras olarak kendilerinin sahip olduğu düşüncesiyle, Afrikalı el-Fur kabileleri arazileri ve mer'aları Araplarla paylaşmayı reddediyorlardı.

İsyan ise ez-Zeğave kabilesine bağlı olarak baş gösterdi. Onlar diğer kabilelerin kendilerine katılmalarını istediler. Bunun için hücumlarla ve tekliflerle bunu terörize etmeye başladılar. O kadar ki kabileler kendilerini iki alternatif ile baş başa buldular: Ya isyana katılacaklar yada hücumlardan kendilerini muhafaza etmek için milisler oluşturacaklardı. Böylece hızla kuvvetlenen milisler oluşturmaya karar verdiler. Buna ilaveten Dârfur'da komşu ülkelerden gelen silahlar yayılmaya başladı. Bu da durumun ağırlaşmasına, daha da kötüleşmesine ve her geçen gün daha da karmaşıklaşmasına yol açtı. Binlerce cana kıyıldı. Yüzlerce köy yakıldı. Yüz binlercesi yer ve gökten başka yatak-yorgan olmaksızın topraklarından sürüldü. Bazıları, Dârfur cehenneminden kurtulmak umuduyla Çad'a kaçtı.

Soruna yapılan dış müdahale ve tahrike gelince; Dârfur hadiselerini körükleyen ve krizi icad eden Avrupalılar, bilhassa Fransa ve İngiltere idi. Bunun delili, Afrikalı el-Fur kabilelerinden kaynaklanan isyana Çad devleti ve yöneticilerinin destek vermiş olmasıdır ki bunlar erzak, destek ve barınak bakımından Fransa'nın ajanıdır. Londra ise isyan hareketinin liderleri için bir medya kürsüsü idi.

Amerika'ya gelince; o da ajanı olan el-Beşîr'i sadece açıklamalar yapmakla yetinerek korumaya çalıştı ve el-Beşîr Hükümetine isyancıları zaptetmesini emretmedi. Bu yapılabiliyordu ama krizin kötüleşmesinden ve insanî bir felakete dönüşmesinden sonra -Avrupa'nın dürttüğü- İnsanî Örgütler ve Birleşmiş Milletler Sudan'a baskı uyguladılar ve ondan, Afrikalılara karşı işkence hareketlerinde bulunan Arap milislere [el-Cencevid de denir] süren desteğini derhal kesmesini talep ettiler.

Medya organlarının, ölenlerin sayısının binlerle ve muhacirlerin milyonlarla ifade edilen bir boyuta ulaşması hakkında Dârfur hadiselerini ileri sürmesinden sonra ve yine bu medya organlarının Dârfur'da meydana gelen vakıayı son dönemlerin en büyük insanî felâketi olarak tanımlayıp devletlerarası topluluğun derhal müdahale etmesi gerektiğini, aksi takdirde her ay binlerce Afrikalının öleceğini belirtmesinin ardından Amerika kendisini oraya müdahale etmek, meselenin üzerine gitmek ve liderlik etmek zorunda hissetti. Bunun üzerine Sudan Hükümeti'ne birtakım taleplerde bulunarak bu trajediye son vermesini emretti. Bunlardan biri 6000 Sudan askerinin Afrikalı vatandaşların güvenliğini sağlamak ve el-Cencevid milislerini dağıtarak onları silahsızlandırmak üzere Dârfur'a gönderilmesiydi. Nitekim Birleşmiş Milletler'deki Sudanlı temsilci, 22 Temmuz'da polis kuvvetlerinin birleştirildiğini ilan etti. Kendisine el-Cencevid'lerin silahsızlandırılması için ne kadar zamana gerek duyulduğu sorulduğunda, *"Bunu kimse bilemez"* diyerek yanıt verdi. Lâkin Avrupalılar bu Amerikan prosedürlerinden tatmin olmadılar. Sudan'a yaptırım uygulanmasını ve Dârfur'a Sudanlı değil yabancı asker gönderilmesini talep ettiler. Avrupa ve bilhassa Fransa, Amerika'nın Sudan üzerine yaptırım uygulanmasındaki rolünden şüphelenmeye başladı.

Sudan Hükümeti'ne yönelik İngiliz tutumu muhalif olduğu halde, acayip bir şekilde provakasyon, gözdağı ve Sudan Hükümetine karşı provakatif açıklamaların ortalıkta dolaştırılmasıyla Amerika'nın dışlanmasının arkasında duran İngiltere idi.

Amerika Dârfur meselenin şu sıralarda öne çıkmasını istemiyordu. Güney meselesi hallolduktan, (isyancıların lideri John) Garang ile Sudan Hükümeti arasında anlaşma imzalandıktan ve bunu

tamamlamaya yönelik adımlar atıldıktan sonra Dârfur'a dönecekti. Avrupa'ya gelince; Fransa ve İngiltere hem sorunu tahrik etmek hem de aynı anda durumu ısındırmak istediler. Zira Amerikan yanlısı el-Beşîr Hükümetinin başına belâlar açmak istiyorlardı ki, hezimete uğrasın veya ona nüfuz edebilsinler.

Hartum'daki Amerikan sefaretinin, işlerden sorumlu elçisi Gerald Gallucci 2004'ün Mayıs ayının ortalarında, ülkenin batısındaki Dârfur bölgesindeki durumların, Sudan'daki İnsan Hakları dosyasının hayatî bir konusu olduğunu belirtmişti. Ayrıca Dârfur bölgesinde barışın tesis edilmesi için Güney'deki barış süreci hususunda tedbirli davranacağını ilave etmişti. Bu da göstermektedir ki Amerika, Güney'in koparılmasına ilişkin düzenlemeleri halletmenin ve ondan sonra da Kuzey bölgeleri meselesi üzerine yoğunlaşmanın peşindedir.

Fakat Avrupa yani Fransa ve İngiltere bu noktayı fark etti ve Amerika'yı sıkıntıya sokmak ve el-Beşîr'in konumunu sarsmak için Dârfur meselesini silahlı (şiddetli) ve siyâsî açıdan ve medya vasıtasıyla tahrik etmeye ağırlık verdi. Nitekim Amerika, Güney meselesinde hayatî bir rol sahibi olabilmesinin ardından Avrupa'nın oradaki rolünü sarsabilmişti. Dolayısıyla Avrupa yani Fransa ve İngiltere, Güney'deki zayıf rollerini telafi etmek için Dârfur'da hayati bir rol sahibi olmayı arzuladılar.

Yine de sanki Amerika Dârfur meselesinde de Avrupa'nın yolunu kesmek istiyor görünmektedir. Bunun içindir ki girişimlerde bulundu ve 22.07.2004'te BM Güvenlik Konseyi'ne Sudan'ın sorunları çözmek üzere uyarılmasını, bunun için bir aylık zaman sınırlaması konulmasını, aksi takdirde yaptırımlara maruz bırakılmasını öngören ve [şu anda tartışılmakta olan] bir tasarı sundu. Ama o sırada Avrupa'nın arzusu, askerî bir müdahalede bulunulması ve zaman sınırlaması olmaksızın yaptırımların hemen uygulanması idi. Ne var ki (Amerikan Dışişleri Bakanı Colin) Powell, 22.07.2004'te (BM Genel Sekreteri Kofi) Annan ile yaptığı görüşmenin ardından basına yaptığı açıklamada, şimdilik askerî bir müdahaleye gerek olmadığını ama Sudan Hükümeti'nin bu problemi çözmesi gerektiğini söylüyordu. Bu da onun, aynı gün yani 22.07.2004'te (İngiltere Başbakanı Tony) Blair'in Sudan'a yapılacak askerî bir müdahalenin önemine ilişkin açıklamasına ve Dârfur'a kendi kuvvetlerinden 5000 askerin gönderilmesi önerisine katılmadığı anlamına geliyordu.

Fakat bunlardan hiçbirisi Amerika'nın Dârfur'un hayrını istediği anlamına gelmez. Bilakis onun arzusu, başlattığı Güney meselesinin tamamen sonuçlanmasına kadar tedrici (kademeli) bir şeridir. Avrupa'nın bu Amerikan plânının tehlikesini fark etmesinden sonradır ki, Sudan'daki mevcut Amerikancı iktidarı sıkmak, aynı zamanda Dârfur meselesindeki tamtamları elinde tutmak ve Amerika'nın yönetimi ele geçirdiği vakit Güney Sudan'da yaşadığı sarsıntıyı yeniden (Dârfur'da da) yaşamamak maksadıyla mevzuu şu sıralarda tahrik etmiştir.

Hulâsası şu ki Amerika, devletlerarası kamuoyu önünde sıkıntıya sokulmasından sonra Sudan Hükümeti'ne karşı bu tedbirleri almaya zorlandı ve bundan dolayı âniden ve hızla körüklenen Dârfur Krizi, devletlerarasında mâkul bir sınır dahilinde kalan bir problem oldu, kontrol altına alındı ve alevleri dindirildi. Aksi takdirde Amerika müdahale edecek değildi. Nitekim bunu körükleyen bilhassa Fransa ve İngiltere idi.

Dolayısıyla Dârfur isyanında başrol, yapılan hârici müdahale ve tahriktir!

Sudan Hükümeti'nin halkın maslahatlarını gözetmedeki ihmâline ve meseleyi ele alışındaki tökezlemeye gelince; bu tür sorunlar kabilelerin bölgelerinde yaygın olsa da, daha fazla büyümesi ve şiddetlenmesi için meselenin başı boş bırakıldığı kesindir. Sudan'ın bölgelerinden biri olan Dârfur, Sudan'ın batısında Çad sınırı üzerine düşer. Bu bölgenin yüzölçümü neredeyse Fransa'ninkine denktir. Sâkinleri Arap ve Afrikalı kabilelerdir ve hepsi de Müslümandır. Oraya Dârfur [Dar-i Fur: Fur'un ülkesi] denilmesi, Afrikalı el-Fur kabilelerine ait olmasındandır. Sonra ez-Zeğave gibi Arap kabileleri oraya gittiler ve onlarla -dostane şekilde- hayat, millet ve kader (gelecek) ortaklığı kurdular.

Kabileler arasında meydana geleduran sorunlar, tarım arazileri, sulama ve su toplama ile ilgili geleneksel ve sıradan sorunlardır. Bunlar da hep kabile liderleri tarafından çözülmüştür. Nitekim bu tür sorunlar tüm kabile arazilerinde normal karşılanan sorunlardır ve kabilevi toplulukların hareketlerinden kaynaklanan doğal ihtilafın bir çeşididir.

Velâkin devlet, sürü sahiplerine mer'a (çayır) tedarik etmek, köylerde ikamet eden toprak sahiplerinin sulamaya ve tarıma dair ihtiyaçlarını karşılamak üzere gayret sarf edip hikmetle, uyanıklıkla ve işlerin iyilikle yürütülmesiyle, tarafları bir araya getirerek ve aralarında fark gözetmeden bu anlaşmazlıkları çözdükten sonra bölgeyi bir müdahale sahası olmaktan çıkararak soruna bir son vermek yerine, çatışmaya sessiz kaldı. Müslümanların, Arapların ve Afrikalıların işlerini körüklenmeye, karmaşılaşmaya ve şiddetlenmeye terk etti. Çad vasıtasıyla Fransa tarafından desteklenen Afrikalı milislerin bölgede yayılmasına, İngiltere sayesinde medyanın dilinin

uzamasına ve Garang vasıtasıyla ekranlarda boy gösterilmesine izin verdi. Sonra da devlet tarafından Arap milislere (el-Cencevidlere) destek verildi. Böylece her şey karmakarışık bir hal aldı, cürümler hızla yayıldı ve insanlar ortada bırakıldı. Hükümet te milislere bir devlet olarak hadlerini bildirmeyerek çatışmalarıyla onları baş başa bıraktı. Amerika, Avrupa tarafından sıkıntıya sokulmasaydı hükümet, tarafların maslahatlarını gözetmek üzere bir sınır koyacak değildi. (Amerika sıkıntıya düşmesinden) sonra müdahale etti ve Sudan Hükümeti'ne sorunu çözmesini emretti. Aksi takdirde milisler devlet ve nizamın bulunmadığı boş bir alanda çarpışır halde kalacaklardı.

Dolayısıyla el-Beşîr Hükümeti, bu milisleri kuşatmak ve kabileler arasında bir mutabakat sağlamak yerine, olayları kızıştırmaya ve el-Cencevid'i desteklemek için kara ve hava kuvvetlerini kullanmaya yöneldi. Bu şekilde Müslümanlar arasında kanlı mücadele kıvılcımını ateşledi. Sonra da meseleyi halletmede tökezlemeye ve diğer devletlerin, hatta Sudan'ın Güneyi'ni koparan Güney isyancılarının başı John Garang'ın göstereceği çözümleri beklemeye başladı. Sudan Dışişleri Bakanı, 14.05.2004'te -Garang'a hitaben- şöyle diyordu: *"Sizin Dârfur'daki isyan kuvvetleriyle bir alâkanız bulunmaktadır ve siz, meselenin çözümünde olumlu bir tavır takınmalısınız."* Bundan önce de Hükümetin Dârfur'a ilişkin önerilerini uygulama hususunda resmî Sudan komitelerinde uzmanlaşmış olan bir Hükümet yetkilisi de şöyle diyordu: *"Güney meselesinin çözülmesinden sonra Dârfur meselesinin nihaî çözümü John Garang sayesinde olmalıdır. Başkan yardımcısı sıfatıyla görevlerini icra etmek üzere Hartum'a gelir. Çünkü Garang, böylesi çatışmaları halletmeye daha muktedirdir. Nitekim kendisinin bu hususta engin bir tecrübesi bulunmaktadır."*

Garang'ın hareketi Dârfur'daki isyanı körüklerken, bu yetkililer işte bunları söylemektedir! Sudan Dışişleri Bakanı, 14.05.2004'te yaptığı bir basın toplantısı esnasında muhabirlerden biri kendisine şöyle sordu: *"Garang Hareketi'ni Dârfur'daki isyanlardan sorumlu olarak görüyor musunuz?"* O da şöyle cevap verdi: *"Evet. Yine de Sudan'daki yetkililer Garang'dan kendileri için sorunu çözmesini talep ettiler. Hiç kuşkusuz onun arzuladığı çözüm, Dârfur bölgesinin de Güney gibi Sudan'dan ayrılmasıdır."*

İşte Sudan Hükümeti, Güney isyanının liderinden Dârfur isyanının bastırılmasını talep edecek kadar korkunç bir zillate düştü!

Sudan Hükümeti hâlen duruma, Dârfur'daki ve Kuzey'in diğer bölgelerindeki şartların kızıştırılmasına kaçınılmaz olarak yol açacak şekilde bakmaktadır. Nitekim yardım kuruluşlarının oradaki isyancılara silah taşıdıklarını bildiği halde, bu kuruluşların oralardaki çalışmalarını sürdürmelerini kabul etmiş ve saflarını birleştirebilsinler ve yeni bir isyana hazırlanabilsinler diye isyancıların üzerini örtecek bir örtü olan Afrikalı denetim gruplarına razı olmuştur. Az önce geçen söz konusu basın toplantısında Sudan Dışişleri Bakanı kendisine sorulan: *"Ugandalı kuvvetlerin Sudan'ın Güneyi'ne girmelerine izin veren bu anlaşmadan memnun musunuz?"* sorusuna şöyle cevap vermişti: *"Siz kendi yaptıklarınızdan her zaman memnun oluyor musunuz? Bazen bir şeyler yaparsınız, çünkü zaruret bunu gerektirir."* Bu da onun hangi kuvvetlerin isyanı tahrik ve teşvik ettiğinden haberdar olduğunu açığa çıkaran örneklerinden biridir.

Acayip olan şey şu ki Hükümet, Birleşmiş Milletler'in -sözde insanî- kuruluşlarının Dârfur'dan geri çekilmesini, Dârfur halkının işlerini gözetmek üzere kalmasını talep ederek kınamasıydı. Hükümet herkesten önce bilmektedir ki, bu kuruluşlar yalnızca fitneyi yaymak için çalışmakta, yardım kutularıyla kaçak silahlar taşımakta ve isyancıların merkezleriyle irtibat kurmaktadır. Nitekim bu gerçek, Dârfur'daki isyancılara kaçak silahlar ve erzak taşıırken yakalanan BM uçağı ile bundan önce yakalanan Kızıl Haç uçağı hadiselerinde ortaya çıkmıştı. Hükümete düşen, o kuruluşların geri çekilmesini kınamak değil, bilakis kendi halkının işlerini adalet ve ihsan ile bizzat gözetmesiydi.

Hükümetin gevşekliği, zayıflığı ve böylesi kritik konulardaki dışa bağımlılığı, bu tür musibetlerin en öncelikli ve esasî sebebidir. Dolayısıyla sakinlerinin %100'ü Müslüman olan bir beldenin servetlerinin paylaşımı hakkındaki şer'î hüküm ortaya konularak, isyana çağıran ajanların ayakları altındaki halıyı çekecek şekilde Dârfur'a müdahale etmek yerine, görüyoruz ki Hükümet devletlerarası kuruluşlar, Amerikalı düşman ve Avrupa Birliği, bilhassa Fransa, Almanya ve İngiltere karşısında ezilmektedir. Nitekim bunlar, Blair'in önceki açıklamasında geçtiği gibi, Dârfur'a askerî kuvvetlerini göndermeye hazır olduklarını açıkça ilan etmişlerdir. İşte böylelikle ülke, devletlerarası müdahaleye açık bir alan haline geldi. Yine de Hükümet, Sudan'daki iktidarın Amerika'ya karşı esnek davrandığı sürece destekleneceği ve her koşulda sabit kalacağı düşüncesiyle Dârfur meselesi için çözümleri Amerika'nın arka çıktığı isyancı Garang'dan istemektedir. Oysa onların varlıklarının kendi çıkarlarına ters olması veya kendilerine verilen rollerin bitmesi halinde, Amerika hiçbir ajanına veya uşağına hiçbir değer vermeyecektir.

Güney'deki tâvizlerden ve Beyaz Saray'daki efendilerinin emirlerini gerçekleştirmelerinden anlıyoruz ki, Sudan'ın her tarafında siyâsî veya ekonomik birtakım mâzeretler gösterilerek isyan kapıları açılmaktadır. Herkes, zengin ve bereketli doğal kaynaklarına karşın Sudan'ın ızdırabını çektiği ekonomik krizin ölümcül boyutlara vardığını farkındadır. Bunun nedeni, ancak hükümetin başarısız politikalarıdır. Zîra bunlar Allah'ın Şeriatî'ne aykırıdır ve çünkü onlar Allah'ın indirdikleri ile hükmetmemekte ve Ümmetin işlerini adalet ve ihsan ile gözetmemektedirler.

İşte Sudan İçişleri Bakanı Abdurrahman'ın Dârfur hadiseleri hakkındaki yorumunda vurguladığı şey tam da bu idi: *"Görünen o ki, Dârfur isyancılarının talepleri, Güney'deki müzakerecilerin self-determinasyon [kendî geleceğini tâyin] hakkı ve bağımsız bir orduya sahip olma gibi talep ettiklerine benzemeye başladı."*

Müslümanların topraklarından herhangi bir karışını dâhi, kâfir düşmanın otoritesi altına terk etmek İslam'da büyük bir cürümdür. Kaldı ki bu, diğer bölgeleri de ayrılmaya iter ve daha fazla tâviz istemede düşmanın cesaretini artırır. Çünkü tâviz tâvizi doğurur ve en ufak bir tâviz daha fazla tâvizin kapılarını ardına kadar açmaya kâfidir:

Bir kez küçülen tekrar kolayca küçülebilir,

Ölü olan birine hangi yara zarar verebilir? [Bir Arap şiirinin mısralarından]

Filistin'de ve Endonezya'da verilen ve Sudan'da verilegelen tâvizler bunu kanıtlamaktadır.

Şaşırtan ve acı veren şey şu ki, neredeyse her hususta Hükümete çatan Sudan'daki muhalefet partilerinin, Amerika'nın önceden planlayıp düzenlediği Güney'in isyancı Garang'a terk edilmesi cürmüne ve Dârfur'daki isyancılarla -oranın da Güney'in akıbetine uğramasıyla sonuçlanabilecek müzakerelerin yapılmasına razı olmalarıdır. Bu da kendilerini "muhalefet" olarak adlandıran bu partilerin bozuk vakıalarını ve Müslümanların topraklarından vazgeçme hususunda Allah'tan hiç te korkmadıklarını açıkça ortaya çıkarmaktadır.

Sudan için çözüm şu iki şeyden birinin olmasından öteye geçmez:

Birincisi: Sorunlarının çözümünde Amerika'ya güvenerek bâtılda ifrata kaçmak, tâviz politikasını sürdürmek ve ülkeyi Amerika ile Avrupa arasında mücadelenin bir arenasına haline getirmektir.

İkincisi: Hakka ve hakkın faziletine dönmek, Allah'ın Şeriatine tâbi olmak, Garang ile yapılmış tüm anlaşmaları iptal etmek, Dârfur isyancıları ile yapılan tüm görüşmeleri durdurmak ve ülkenin birliği meselesine, her ne olursa olsun ihmâl edilmemesi gereken bir ölüm-kalım meselesi haline getirerek kesin bir temel olarak itibar etmektir.

Birincisine gelince; bu teslimiyet ve tâvizcilik, ülkeyi büyük bir musibete, zillete, zaâfiyete, koparılmaya, parçalanmaya ve yok oluşa sürükleyecek ve Allah'a, Rasulü'ne ve Mü'minlere ihanet edilmiş olacaktır.

İkincisine gelince; işte bu izzettir, kuvvettir, birlikteliktir ve yükseliştir. Allah ^[Subhanehu ve Te'alâ] ve Rasulü ^[Sallallahu 'Aleyhi ve Sellem]'in razı olduğudur.

Öyleyse Sudan'ın yöneticileri pişman olup tevbe edecek, Allah ve Rasulü'nü razı edecek ve kendileri için hem bu dünya hayatında hem de Ahirette hayırlı olacak tavırlar takınarak harekete geçecekler mi?

H. 11 Cumâde'l Âhira 1425
M. 28 Temmuz 2004